

Prešovská univerzita v Prešove

Pedagogická fakulta

**VZDELÁVANIE A SPOLOČNOSŤ
IV.**

Medzinárodný nekonferenčný zborník

Renáta Bernátová, Tetyana Nestorenko (Eds.)

PREŠOV 2019

Názov: Vzdelávanie a spoločnosť IV.

Editorky: doc. RNDr. Renáta Bernátová, PhD.
doc. Tetyana Nestorenko, PhD.

Recenzenti: prof. PaedDr. Ľudmila Liptáková, CSc.
doc. Tamara Makarenko, PhD.

Vydala: © Prešovská univerzita v Prešove, 2019

Vydanie: prvé

Za odbornú a jazykovú stránku zborníka zodpovedajú autori jednotlivých príspevkov.

Rukopis neprešiel redakčnou ani jazykovou úpravou.

Publikácia bola vydaná elektronicky v Digitálnej knižnici UK PU:

<http://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Bernatova13>

ISBN 978-80-555-2240-1

EAN 9788055522401

SEKCIA: VYSOKOŠKOLSKÁ PEDAGOGIKA.....	170
INTERNATIONALIZATION OF EDUCATIONAL SPACE OF HIGHER EDUCATION: CHARACTERISTIC OF THE MODELS	171
Zhanna Chernyakova	
PROFESSIONAL STUDENTS' DIRECTION AT UNSPECIAL LANGUAGES CLASSES AT THE FOREIGN DEPARTMENTS	176
Uliana Irkhina	
MOTOR ACTIVITY AS A FACTOR IN FORMING A STUDENT'S HEALTH CULTURE	181
Oleksandr Pechko, Julia Kozeluk, Volodymyr Borysenko, Kyrylo Kozeluk	
ПІДГОТОВКА СТУДЕНТІВ ВИЩИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ДО ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОГО ЗДОРОВ'Я ЗАСОБАМИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	188
Тетяна Белкова	
ІНДИВІДУАЛЬНІ ОСВІТНІ ТРАЄКТОРІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ..	199
Юлія Гаркуша, Сергій Шелудько	
ВПЛИВ КУЛЬТУРИ НА ОРГАНІЗАЦІЮ СИСТЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.	205
Володимир Липов, Тетяна Чернуха	
МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ МЕНЕДЖМЕНТУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	216
Надія Новальська	
ЛІНГВОДИДАКТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВЕЛИКИХ ГРУПАХ СТУДЕНТІВ ЗВО	223
Наталія Скриннік, Вікторія Архипова, Олена Муравйова, Людмила Подворна	
АНАЛІЗ ГЛОБАЛЬНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ТОЧКИ ЗОРУ ЇЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	231
Оксана Сотула	
ВИВЧЕННЯ ЯВИЩ ТЕРТЯ ТА ЗНОШУВАННЯ МАЙБУТНІМИ БАКАЛАВРАМИ З ПРИКЛАДНОЇ МЕХАНІКИ.....	241
Андрій Шостачук	
ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЙНІ ОСВІТНІ ПРОЦЕСИ У РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАВДАНЬ «СТРАТЕГІЇ-2020».....	248
Ганна Товканець	
SEKCIA: ŠPECIÁLNA PEDAGOGIKA	256
ČITATEĽSKÁ KOMPETENCIA ŽIAKOV Z MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKYCH KOMUNIT NA ŠPECIÁLNEJ ZÁKLADNEJ ŠKOLE	257
Bibiána Hlebová	
МОТИВАЦІЙНІ АСПЕКТИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ.....	276
Лариса Кондратенко, Лідія Манилова	
DIAGNOSTIKA MANUÁLNYCH ZRUČNOSTÍ U OSÔB S MENTÁLNYM POSTIHNUTÍM V STARŠOM ŠKOLSKOM VEKU	283
Jana Kožárová, Alena Kažimírová	
ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ	298
Наталія Мельникова-Єгорченко	
ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-ТРЕНІНГІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТНОЇ АКТИВНОСТІ ТА СТАНОВЛЕННЯ СУБ'ЄКТНОСТІ.....	309
Максим Назар, Дмитро Мещеряков	

ІНДИВІДУАЛЬНІ ОСВІТНІ ТРАЄКТОРІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ

INDIVIDUAL EDUCATIONAL TRAJECTORIES IN PROFESSIONAL TRAINING PROCESS

Юлія Гаркуша, Сергій Шелудько
Yuliya Harkusha, Sergii Sheludko

Анотація

У статті розкрито сутність понять «індивідуальна освітня траєкторія», «індивідуальний навчальний план». Висвітлено теоретичні положення процесу побудови індивідуальних освітніх траєкторій, зокрема елементи освітньої парадигми, темп навчання. Досліджено основні складові освітньої програми. Запропоновано карту розподілу балів за результатами поточної роботи студентів. Обґрунтовано доцільність проведення індивідуально-групових консультацій. Досліджено зарубіжний досвід організації освітнього процесу. Виділено основні проблеми реалізації індивідуальних освітніх траєкторій та вказано шляхи їх подолання.

Abstract

In the article it is revealed essences of the concepts "individual educational trajectory", "individual training plan". It is clarified theoretical principles of the individual educational trajectories' construction process, in particular educational trajectories' elements, rate of education. It is studied main elements of an educational programme. It is offered a points' distribution card as a result of student's routine work. It is justified an expediency of individual and group consultations realisation. It is analysed an international experience of the educational process organisation. It is stated main problems in the realisation of individual educational trajectories and pointed ways for overcoming these obstacles.

Ключові слова: індивідуальна освітня траєкторія, індивідуальний навчальний план, освітня програма, темп навчання, індивідуально-групові консультації.

Keywords: educational programme, individual and group consultations, individual educational trajectory, individual training plan, rate of education.

Вступ

На сьогодні організація освітнього процесу в Україні, як і в більшості країн світу, перебуває у процесі трансформації, перетворення, пошуку нових, ефективних форм і методів. Цьому сприяють багато факторів, серед яких науково-технічний розвиток, нові вимоги на ринку праці та й взагалі зміна філософії буття людини. Нині студенту у закладі вищої освіти вже надається право обирати окремі предмети, індивідуальні завдання, тобто формувати траєкторію отримання освітньої кваліфікації. Можна стверджувати, що розвиток освіти спрямований у напрямку індивідуалізації навчання, тобто надання освітніх послуг безпосередньо кожному, хто її отримує.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню проблеми організації навчального процесу, окремо формуванню та реалізації індивідуальних освітніх траєкторій присвячено багато наукових праць вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема: П. В. Антошкіної, І. А. Вакарчука, С. В. Воробйової, А. С. Гаязова, Н. Г. Зверєвої, С. А. Ізюмової, В. В. Лоренц, Л. Мягкоход, Н. Н. Суртаєвої, А. В. Хуторського, М. Б. Утепова та ін. Однак, залишається ще ряд невирішених питань.

Метою даної статті є розкриття та обґрунтування умов організації індивідуальної освітньої траєкторії навчання в університеті.

1. Теоретичне обґрунтування теми дослідження

1.1. Теоретичні аспекти визначення поняття «індивідуальна освітня траєкторія»

Згідно Закону України «Про освіту» індивідуальна освітня траєкторія пояснюється як персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання [1].

Індивідуальна освітня траєкторія в закладі освіти може бути реалізована через індивідуальний навчальний план, який являється документом, що визначає послідовність, форму і темп засвоєння здобувачем освіти освітніх компонентів освітньої програми з метою реалізації його індивідуальної освітньої траєкторії та розробляється закладом освіти у взаємодії із здобувачем освіти за наявності необхідних для цього ресурсів [1].

Вітчизняний науковець Т. П. Коростіянець під індивідуальною освітньою траєкторією розуміє персональний шлях реалізації особистісного потенціалу кожного студента в освіті, тобто це є програма його індивідуальної активності, спрямованість і зміст якої визначаються його волеяздатністю як готовністю здійснювати свідомий вибір і діяти згідно етичній вольовій відповідальності [2].

Також власне трактування даної категорії висвітлює у наукових працях дослідник І. Є. Каньковський, а саме: «для студента вишу під «індивідуальною освітньою траєкторією» ми розуміємо обраний ним за власним бажанням і під власну відповідальність рух до досягнення, визначеного стандартом освіти, рівня професійної компетентності, що здійснюється при постійній педагогічній підтримці і контролі, в процесі якого відбувається його творча самореалізація, прояв і розвиток сукупності особистісних якостей, відповідно індивідуального освітнього маршруту» [3, с. 63].

1.2. Теоретичні положення процесу побудови індивідуальних освітніх траєкторій

Розглянемо деякі загальні положення, що стосуються побудови індивідуальних освітніх траєкторій.

На думку Т. Л. Годованюк, при формуванні наукових освітніх траєкторій необхідним є врахування таких елементів освітньої парадигми як:

- цінності: вчення для самореалізації, для прояву і розвитку своїх особистих якостей, для здійснення індивідуального призначення;
- мотиви: зацікавленість тих, хто навчається, задоволення від досягнення освітніх результатів; зацікавленість викладача в розвитку студентів та задоволення від спілкування з ними;

- норми: студенти переймають на себе відповідальність за своє навчання; авторитет викладача створюється за рахунок його особистих і професійних якостей;
- мета: спрямованість на оволодіння основами людської культури і ключовими компетенціями: ціннісно-смысловими, інформаційними, пізнавальними, комунікативними і т. д.; усвідомлення викладачем права студента на особисті освітні цілі;
- позиції учасників навчального процесу: педагог створює умови для самостійного вивчення; взаємне партнерство викладача і студента;
- форми і методи: демократичні, динамічні форми організації навчального процесу; акцент на самостійну роботу студентів;
- засоби: традиційні підручники доповнюються ресурсами інформаційно-телекомунікаційних систем і ЗМІ;
- контроль і оцінка: зміщення акценту на самоконтроль і самооцінку студентів [4].

Серед характеристик індивідуальної траєкторії більшість науковців виділяють поняття «темп навчання». Темп навчання визначає швидкість засвоєння нових знань або інтенсивність освітньої діяльності. Він залежить від індивідуальних особливостей студента, психологічних і фізіологічних показників, рівня підготовленості, його мотивації, рівня розвиненості здібностей, віку тощо.

Важливість розуміння щодо швидкості засвоєння нового знання полягає у наступному:

По-перше, це дозволяє отримати нормативні значення темпу засвоєння знань для різного віку. Вікова залежність темпу засвоєння знань відображає ряд закономірностей: за період підростання із 11 до 20 років темп збільшується у 2,5 рази, а у наступні 35 років (із 20 до 55 років) зменшується у 1,3 рази (майже на 25%).

По-друге, використання цього показника дозволяє здійснити дозування знань і вирішити проблему інформаційного перевантаження.

По-третє, зробити наукове обґрунтування навчального змісту дисциплін, що вивчаються.

По-четверте, передбачити індивідуальний час навчання та майбутню успішність студента [5, с. 56-57].

Для осмислення власного індивідуального освітнього маршруту студентіві пропонується складання індивідуальної освітньої програми, що являє собою єдиний комплекс освітніх компонентів (предметів вивчення, дисциплін, індивідуальних завдань, контрольних заходів тощо), спланованих і організованих для досягнення визначених результатів навчання [1].

Освітня програма розглядається з одного боку як організаційно-управлінське знання, що дозволяє реалізувати принцип особистої орієнтації освітнього процесу через визначення умов, сприяючих досягненню студентами з різними освітніми потребами і можливостями встановленого стандарту освіти. З іншого боку, освітня програма визначається як індивідуальна траєкторія студента, яка створена з урахуванням його індивідуальних особливостей. Визначення освітньої програми як індивідуальної траєкторії є її провідною характеристикою і дозволяє представити освітню програму своєрідною моделлю шляхів досягнення освітнього стандарту, коли вибір шляху реалізації стандарту залежить від індивідуальних особливостей конкретного студента [2].

Освітня програма має відповідну структуру, набір компонентів:

- цільові (постановка цілей і основних напрямів у відповідній галузі освіти, що ґрунтуються на державних освітніх стандартах);
- змістовні (відображення змісту освітньої програми);

- технологічні (перелік технічного забезпечення навчального процесу, методів, методик);
- організаційно-педагогічні (характеристика студента, а саме: курс, рівень готовності до засвоєння навчального матеріалу тощо);
- результативні (очікуванні результати).

2. Практичне обґрунтування теми дослідження

Викладач вищого навчального закладу вирішує питання організації навчального процесу студентів, зокрема розроблення різних траєкторій. Це зазвичай можуть бути окремі завдання для малих груп, які об'єднані, наприклад, за можливістю сприйняття матеріалу, ступеню підготовки або у формі індивідуального підходу до кожного студента по мірі засвоєння наукової дисципліни.

Одним із інструментів реалізації індивідуальної освітньої траєкторії є розроблення викладачем карти самостійної роботи студента, на основі якої він зможе зрозуміти механізм отримання відповідної кількості балів по предмету протягом семестру і обрати для себе окремі завдання. У табл. 1 наведено приклад карти розподілу балів за результатами поточної роботи студентів зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування», вид контролю – залік. Тобто студент, для отримання заліку, може набрати від 60 до 100 балів.

Таблиця 1. Карта розподілу балів за результатами поточної роботи студентів зі спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

/n	Назва заходу поточного контролю	Форма контролю	Максимальна кількість балів
	Активна участь у роботі на практичних заняттях	Поточний контроль	20
	Підготовка та виконання контрольної роботи № 1	Перевірка правильності виконання	25
	Підготовка та виконання контрольної роботи № 2		25
	Виконання обов'язкових завдань:	Захист на індивідуальних заняттях	20
.1	Виконання обов'язкового індивідуального завдання за темами 1 – 6		20
	Виконання вибіркових завдань:		10
.1	Розрахунково-аналітичне завдання «Оцінка рівня конкуренції на фінансовому ринку України»		5
.2	Аналітичне завдання «Дослідження соціальної відповідальності вітчизняного банку»		5
.3	Написання наукового есе «Банк майбутнього», «Фінансовий супермаркет: переваги та недоліки»		5
.4	Виконання кейсових індивідуальних завдань за темами. Кейс «Оцінка синергетичного ефекту від об'єднання банків»		10

.5	Підготовка доповіді на студентську конференцію	Виступ на конференції	10
.6	Написання наукової статті	Публікація у збірнику	10

Тож, завдяки тому, що карта розподілу балів за результатами поточної роботи студентів (Табл. 1) включає різні види завдань, студент зможе зорієнтуватися і обрати для себе найбільш прийнятні види робіт. Дана карта була апробована у навчальному процесі і довела свою ефективність на практиці.

Для організації реалізації індивідуальних траєкторій розвитку студентів продуктивними будуть також індивідуально-групові консультації, спрямовані на адаптацію студентів до процесу навчання (на початкових етапах) та корекцію знань стосовно нових тем. Причинами виникнення труднощів у вивченні конкретної теми можуть бути різні, зокрема: студент погано засвоїв теоретичний матеріал; студент був відсутній протягом вивчення всієї (деяких розділів) теми; у студента недостатньо сформовані практичні вміння та навички з конкретної теми; студент не встигає засвоювати навчальний матеріал через його індивідуальні психофізичні особливості (повільність чи гіперактивність, втома, настрої та ін.); слабка шкільна база тощо [6, с. 118].

Вартий уваги зарубіжний досвід організації навчального процесу у польських закладах вищої освіти, зокрема метод отримання права здати іспит завчасно студентам, які протягом семестру активно і старанно працювали над вивченням дисципліни, у формі бліц-опитування, так званий «іспит у нульовому терміні» або «зерувка». Практика довела, що такий метод стимулює студентів до навчання протягом семестру.

Висновки

Ефективна організація навчального процесу забезпечується в тому числі вибором методу формування і реалізації індивідуальної траєкторії освіти студентів, адже універсальна методика отримання і засвоєння навчального матеріалу на сьогодні відсутня. Натомість закладам вищої освіти делеговано право пошуку і вибору оптимально варіанту організації навчального процесу, орієнтуючись на особисті якості і потреби сучасної молоді, встановлюючи ефективну систему координат на персональному шляху здобувача освіти.

Література

1. Про Освіту: закон України від 05. 09. 2017 № 2145-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T172145.html.
2. Коростіянець Т. П. Індивідуальна освітня траєкторія – освітня програма студента [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN21/13ktpops.pdf>.
3. Каньковський І. Є. Індивідуальні освітні траєкторії як необхідність сучасного процесу професійної підготовки фахівця [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elar.khnu.km.ua/jspui/handle/123456789/1517>.
4. Годаванюк Т. Л. Індивідуальне навчання у вищій школі: монографія / Т. Л. Годаванюк. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. – 160 с.

5. Изюмова С. А. Влияние индивидуально-психологических особенностей на обучаемость студентов / С. А. Изюмова, Е. В. Чмыхова // Инновации в образовании. – 2001. – № 2. – С. 54-63.
6. Нещерет О. С. Організація індивідуальних освітніх траєкторій навчання в університеті // Науковий журнал Фізико-математична освіта. – Вип. 3 (13). – 2017. – С. 116-119.

Information about authors:

Yuliya Harkusha – Ph.D. in Economics, Senior Lecturer, Odesa National University of Economics, Ukraine, E-mail: yulyaharkusha@gmail.com.

Sergii Sheludko – Ph.D. in Economics, Lecturer, Odesa National University of Economics, Ukraine. E-mail: s.szeludko@gmail.com.